

УДК 378.147:811-044.332

**АДАПТАЦІЯ ДИДАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО
КУРСУ У НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
(ВНЗ)**

Стрижньова М. Ю.

Національний університет харчових технологій (м. Київ)

Постановка проблеми. В залежності від вихідного рівня особистісного та інтелектуального розвитку студента по різному відбувається його пристосування до зміни режиму праці та відпочинку, до нової системи навчання та зокрема до спеціалізованого вивчення іноземної мови. Тому, першим завданням перед викладачем іноземної мови професійного спрямування постає проведення дидактичної адаптації студентів до навчального процесу у нелінгвістичному ВНЗ (їх аудиторної (колективної та індивідуальної) та самостійної роботи) та належної адаптації навчальної інформації.

Аналіз досліджень та публікацій по темі. Дидактична адаптація на заняттях іноземної професійного спрямування полягає у пристосування методів викладання форм іншомовного матеріалу відповідно до інтелектуальної готовності студента. Дослідженням адаптації (в т. ч. і до навчання у ВНЗ) молоді присвячені праці вітчизняних (В. Л. Кікоть, В. А. Петровський, Т. В. Середа, О. І. Гончаров, М. І. Лісіна) та зарубіжних учених (Е. Еріксон, Д. Клаузен, З. Фройд та інші). Питанню психологічної адаптації студентів до умов навчання у ВНЗ присвячені праці таких сучасних науковців, як Т. Алексеєва, Ю. Бохонкова, Н. Герасимова, В. Демченко, О. Кузнєцова, Л. Литвинова, В. Скрипник, І. Третьякова. Щодо питання педагогічної адаптації студентів міркували такі вчені, як С. Гура, В. Штифурак, В. Сорочинська [6, с. 10]. Однак, на нашу думку, було недостатньо приділено уваги питанню дидактичної

адаптації іншомовного матеріалу для студентів I року навчання нелінгвістичного ВНЗ.

Метою нашого дослідження є обґрунтування потреби дидактичної адаптації іншомовного матеріалу професійного спрямування для студентів I-го року навчання нелінгвістичних ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом адаптація студентів до навчального процесу закінчується в середньому наприкінці наступного періоду: у 2-му – на початку 3-го семестру I-го року навчання, тобто в кінці першого - на початку другого семестру. [5:11]. Проте, зважаючи на інтенсивність сучасного навчання іноземної мови професійного спрямування, виникає потреба для скорочення цього періоду. Також, слід зважати й на те, що, наприклад, для деяких спеціальностей у нелінгвістичному ВНЗ основний курс англійської мови професійного спрямування (АМПС) передбачено за програмою лише протягом першого навчального року. Викладачам АМПС варто докласти зусиль для раціонального добору та адаптації матеріалів професійного спрямування з урахуванням рівня мовної підготовки студентів та згідно з методичними цілями та завданнями програми конкретної спеціальності. Вони мають бути інформативними, проте доступними для всіх студентів (для відстаючих можливо подавати скорочені та полегшені в лексико-граматичному плані тексти). При їх читанні необхідно формувати вміння безпосереднього розуміння прочитаного (без перекладу) та здогадуватися про значення невідомих слів по аналогії з рідною мовою, по словотворчим елементам та контексту. Доцільно ввести в тексти при обробці повторюваність лексико-граматичного матеріалу по темі. Необхідно, щоб ці тексти посилювали інтерес студентів до вивчення іноземної мови [4, с.133, 135, 136]. За адаптації текстів ми орієнтуємось на комунікативний підхід: працюємо як над формою, так і над змістом навчального матеріалу [2, с. 24].

Робота відбувається у наступній послідовності. По-перше, ми добираємо автентичні іншомовні матеріали у формі друкованих (аудіо- чи відеоматеріалів)

діалогів та тематичних текстів, доступних іноземцям пояснень граматики. Зокрема, викладач, подаючи адаптований матеріал, може використовувати такі практико-орієнтовані технології, як розвиток критичного мислення, розвиваюче, проблемне, концентроване, контекстне, ігрове навчання [6, с.13]. По-друге, для кожної групи, а в ній для відповідних підгруп студентів різного рівня мовної підготовки, потрібно відповідним чином адаптувати модульні тексти та інші лексико-граматичні матеріали, що забезпечить ефективність їх викладання та відповідно сприйняття студентами. Не слід залишати без уваги жодного студента. Адже, навіть, для слабших студентів можна знайти доступні їм додаткові завдання (наприклад, поставити питання або дати відповіді на прості питання, вставити пропущене слово, дати визначення поняттю тощо) або додатково адаптувати наявний навчальний матеріал. Завдання мають бути диференційованими в залежності від рівня конкретних студентів або груп студентів. Слід враховувати те, що рівень іншомовної шкільної підготовки у абітурієнтів може значно різнитися. Проте, це не означає подальшу детермінацію оцінок та ставлення до конкретних студентів з боку викладача. На мою думку, викладач має проявити свою творче завзяття у підборі методів мотивації та активізації навчання для кожної окремої групи студентів. Всіх студентів необхідно також навчити проводити порівняльно-зіставний аналіз лексико-синтаксичних явищ рідної та іноземної мов. При введенні нового адаптованого мовленнєвого матеріалу можна користуватися подібною схемою. Однак варто залучити наочні матеріали, пояснення іноземною та рідною мовами певного слова чи виразу у різних контекстах, його переклад з та на іноземну мову [4, с. 127]. І регулярно проводити повторення пройденого матеріалу на заняттях. Потрібно також робити лінгвокраїнознавчі екскурси, використовувати сучасне матеріально-технічне забезпечення, зокрема аудіо- та відеоматеріали, презентації, тематичні картки, імітаційні набори предметів, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю студентів та інші наочні матеріали.

Позиція викладача звичайно ж є визначною для адаптації студента. Він має пам'ятати про підсумкову мету навчання – формування необхідних знань майбутнього випускника, які включають основи розмовного та офіційного мовлення та власне професійні знання за обраною спеціальністю. Також він має сприяти розвитку таким якостям особистості як самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, творчий підхід до справи та вміння постійно вчитися. Викладач має спиратися на психофізіологічні та психологічні закономірності володіння та оволодіння мовленнєвою діяльністю іноземною мовою [4, с. 48]. Це допоможе створити сприятливу атмосферу для навчання в аудиторії, адже тоді він продемонструє приклад правильного висловлювання АМПС та адекватної поведінки і постійного самовдосконалення, зкорегує висловлювання студентів іноземною та рідною мовами, якщо їхній зміст не відповідає культурним та граматичним нормам. Також він вчить студента правильній організації навчання на занятті та під час самостійної роботи. Для правильної організації навчального процесу необхідно зробити календарне планування занять щодо модульних тем та граматики, визначених за програмою. І, тому, потрібно сформулювати кінцеві та проміжні цілі при вивченні іноземної мови та розподілити етапи їхнього досягнення протягом навчального року. Чітко структуроване заняття та правильно адаптований текстовий матеріал (із урахуванням психокогнітивних особливостей студентів І року навчання) допомагає студенту при засвоєнні лексичного та граматичного матеріалу. Російська дослідниця Бурнацева Ф. Х. пропонує зокрема звертати увагу студентів на макроструктуру тексту, тобто на його композиційні опори. Необхідність цього полягає у тому, що це "дає їм змогу побачити зв'язок змістової важливості з композиційною значимістю". Треба вчити студентів оволодінню інформацією на рівні макроструктур, що дозволить опанувати такі види її синтезу та аналізу, як реферування та анотування тексту. [1, с. 12]

Необхідно також правильно мотивувати студента до навчання. Зокрема, слід доводити йому потребу у володінні АМПС у житті висококваліфікованого спеціаліста, для робочого та особистого спілкування.

Висновки. Ефективне викладання АМПС вимагає від викладача врахування майбутніх професійних завдань та умов праці студентів певної спеціальності, що має відобразитись у правильному доборі і адаптуванні методів викладання та іншомовного навчального матеріалу для їх кращого сприйняття студентами I курсу нелінгвістичного ВНЗ. Він адаптує навчальний матеріал до рівня конкретної групи, подає диференційовані завдання для сильніших та слабших студентів, надає останнім консультації (та індивідуальні завдання). Тому, слід використовувати адаптивне навчання, яке дозволяє диференціювати та індивідуалізувати процес викладання в умовах колективу та взаємодії із викладачем, пристосовувати навчальний процес до можливостей кожного студента, стимулювати його самостійну навчальну діяльність на заняттях та при підготовці до них.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в продовженні дослідження диференційованої адаптації текстів (для різних рівнів мовної підготовки студентів) в залежності від основної спеціальності.

Література

1. Бурнацева Ф.Х. "Текст как средство обучения иностранному языку в вузовской системе профессиональной подготовки" // 2 Международная научно-практическая конференция "Актуальные проблемы иностранного языка делового и профессионального общения, Москва, 2006. с. 10-20.
2. Кашина Е. Г. "Традиции и инновации в методике преподавания иностранного языка". - Самара, 2006. 75 с.
3. Одинцова М. А. "Компетентностный подход как целеполагающий фактор организации обучения в вузе" // "Вестник педагогических инноваций" № 2 (30) 2012. 22-32 с.
4. "Практикум по методике преподавания иностранных языков" под общей ред. К. И. Саломатова и С. Ф. Шатилова. - М., 1985. 224 с.
5. Третьякова І. С. теза "Особливості процесу адаптації студентів-першокурсників" // Інтернет-джерело:
www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Psihologia/68096.doc.html (2 ст.)
6. Фоломкина «О работе на компонентами чтения» // «Иностранные языки в высшей школе» - К., 1979 - вып. 14, с 4-16.

Аннотації

Стрижньова М. Ю. Адаптація дидактичного матеріалу з іноземної мови для студентів першого курсу нелінгвістичних вищих навчальних закладів (ВНЗ)

В статті розглянуті питання дидактичної адаптації текстів з метою покращення рівня професійної іншомовної компетенції та процесів сприйняття студентами програмного матеріалу у нелінгвістичних ВНЗ. Обґрунтовано адаптацію іншомовних матеріалів професійного напрямку. Було досліджено залежність рівня мовної підготовки студента та організації навчального процесу на заняттях з іноземної мови.

Ключові слова: адаптація дидактичного матеріалу, пристосування студентів першого курсу до аудиторної та самостійної роботи, дидактичне проектування.

Стрижнёва М. Ю. Адаптация дидактического материала по иностранному языку для студентов первого курса в нелингвистических высших учебных заведениях (ВУЗах)

В статье рассмотрены вопросы дидактической адаптации текстов с целью улучшения уровня профессиональной иноязычной компетенции и процессов восприятия студентами программного материала в нелингвистических ВУЗах. Обосновано адаптацию иноязычных материалов профессионального направления. Исследована зависимость уровня языковой подготовки студента и организации учебного процесса на занятиях по иностранному языку.

Ключовые слова: адаптация дидактического материала, приспособления студентов первого курса до аудиторной и самостоятельной работе, дидактическое проектирования.

Strizhniova M.You. Adaptation of the didactic material of the foreign language for the 1st year of study students in the non-linguistic high schools.

In the article there were considered the questions of didactic adaptation of the texts with the aim of improvement of the professional foreign language competence and processes of perception by the students of the program material in the non-linguistic high school. There was investigated the dependence of the language preparation of a student and organisation of the instruction process at the classes of a foreign language.

Key words: adaptation of the didactic material, adaptation of the first-year students to the classroom and individual work, didactic projecting.